

2. УВОД

Сваке године, милиони мушкараца, жена и дјеце широм свијета буду продани и држани у условима једнаким ропству. Међу њима је велики број жена и дјевојчица, које су преваром или силом одведене и продане да раде у присилној проституцији, и мушкраца који раде на пољима, у фабрикама, на грађевинама. Регион Балкана већ дуже вријеме је једно од главних одредишта и транзита за трговину људима. Данас Балкан махом представља полазно подручје жртава трговине људима. Упркос дугогодишњим напорима у сузбијању трговине људима, она и даље цвјета и шири се на подручју Југоисточне Европе. Важеће законодавство и механизми развијени у циљу сузбијања трговине људима показали су се недовољним било у спречавању или сузбијању проблема, било у заштити људских права жртава трговине. Отежавајућа околност је то што у многим земљама полиција и поједини службеници владе игноришу, олакшавају или чак профитирају од овог вида криминала. Велика препрека је то што националне владе често не третирају трговину људима као озбиљно кршење људских права.

У већини земаља дестинације, трговини људима се првенствено приступа као проблему илегалне имиграције или проституције. Стратегије против трговине људима често имају негативне посљедице по трафиковане особе, а не по криминалне мреже које њима тргују.

Жртве су те које бивају ухапшене и депортоване док трговци и даље некажњено раде. Маложртва – у земљама дестинације или након повратка у своју земљу – добија било какву дугорочнију помоћ.

Према дефиницији УН Протокола за превенцију, сузбијање, и кажњавање трговине људима посебно женама и дјецом који допуњује Конвенцију против организованог међународног криминала из 2000. године термин "трговина људима" подразумијева регрутацију, транспорт, превоз, смјештај и пријем особа путем пријетње или употребе силе, или путем других облика принуде, отмице, обмане, преваре, злоупотребе моћи над рањивим особама, затим давање или

примање новца, или других врста накнада у циљу постизања пристанка жртве на однос у којем једна особа има контролу над другом, а све у циљу експлоатације. Експлоатација подразумијева најмање сљедеће: експлоатацију других особа у проституцији или у осталим облицима сексуалног искоришћавања, принудни рад и пружање услуга, ропство, или понашање налик ропству, употребу или одстрањивање тјелесних органа.⁵

На подручју Балкана и у Босни и Херцеговини, о трговини људима се најчешће расправља као о "трговини женама", "трговини женама и дјецом" или "трговини ради сексуалног искориштавања". Иако трговина људима несумњиво има неупоредиво веће посљедице по жене и дјевојчице и често подразумијева трговину у комерцијалне сексуалне сврхе, то је много шири феномен, и глобално и на подручју Југоисточне Европе. Трговина људима укључује, на примјер, (пре)продају миграната за потребе радионица са јефтином радном снагом, кућног или пољопривредног рада, уговарање присилних или непостојећих бракова, као и куповину и продају жена у борделе и стриптиз-клубове.

Да би се сачинио општи оквир о овом проблему, "трговина људима" је дефинисана тако да укључује сва дјела врбовања, отмице, транспорта (унутар или преко граница), продају, скривања или пријема особа, и то у сљедећим ситуацијама:

- под пријетњом или употребом силе, преваром, присилом (укључујући злоупотребу положаја), или наметањем зависности ради отплате дуга,
- са циљем стављања или држања такве особе, било да јој се плаћа или не, у стању недоброволног служења, присилног рада или ропства,
- у држави која није она у којој је особа живјела у вријеме првобитне обмане, присиле или дужничког ропства.⁶

⁵ веб: www.atc.org.yu

⁶ веб: www.atc.org.yu

Овако дефинисана, "трговина људима" би укључивала трговину у сексуалне као и у несексуалне сврхе, и све поступке у ланцу, од почетног врбовања (или отмице) трафиковане особе до крајњег циља или исхода – експлоатације жртвине личности или рада. Иако су питања кријумчарења илегалних миграната и радних услова радника миграната уско повезана са трафикингом такође, представљају значајан проблем у региону трговина женама се најчешће третира као проблем илегалне миграције и кријумчарења (од стране законодавства) или проституције (од стране јавног мјења). Међутим, постоје суштинске разлике.

Миграција подразумијева пристанак особе да оде из земље. Миграција је добровољна. Међутим, миграција не подразумијева превару, присилу, експлоатацију и насиље.

Кријумчарење подразумијева илегалан улазак у земљу, што јесте злочин против државе, али не и злочин против особе, јер постоји пристанак особе да на тај начин мигрира. Битно је нагласити разлику између проституције и трговине женама. Проституција може бити уз пристанак, док се трговина женама односи прије свега на принудну проститутуцију (која подразумијева ограничено кретање; одузимање докумената; наметање броја клијената; физичко и психичко злостављање) и куповину / продају особе, без њеног знања и пристанка. Чак и онда када дјевојка зна да ће се бавити проституцијом, она није упозната са условима рада и живота, и нема никакву контролу над оним што јој се дешава.

Трговина људима представља злочин против индивидуе. Подразумева принудан рад (у кући, у сех-индустрији, принудан брак, просјачење, учествовање у криминалним активностима). Код трговине женама битно је да ли особа заврши принудно у неком послу или браку, а не начин на који је особа дошла у дату ситуацију. Читав процес може почети добровољном миграцијом или кријумчарењем, а да за последицу има трговину људима. То нам говори колико су те три појаве повезане.

Битан елемент трговине људима је дуг који особа има према трговцу, из чега произилазе уцјене које трговци користе као средство контроле. Првобитни дуг (настао усљед плаћених трошкова путовања, набављања докумената подмићивања, транспорта, хонорара за агенцију, "продајне цијене" жртве)

временом се нагомилава (јер се додаје камата, трошкови живота и произвољне "казне" за непослушност). Трафикована особа не може да се врати кући док тај дуг не отплати, а често се дешава да се тај дуг "продаје" заједно са жртвом другом трговцу.

Босна и Херцеговина је примарно земља поријекла за домаћу трговину људима, али је такођер и земља одредишта и транзита за жене и дјевојке жртве трговине људима на путу до Западне Европе у сврху комерцијалног сексуалног искориштавања. У протеклих годину дана је број жртава из БиХ, углавном малољетних, којима се тргује унутар земље, драматично порастао. Извјешаји о трговини ромском дјецом у сврху присилног рада се настављају. Жртве из Србије, Украјине, Молдавије, Румуније и Русије генерално долазе у Босну и Херцеговину преко Србије или Црне Горе за комерцијалну сексуалну експлоатацију. Многи трговци људима држали су жртве у приватним кућама или сигурним уточиштима како би избјегли откривање од снага за провођење закона, а према извјештајима, неки су приморавали своје жртве из страних земаља да затраже азил у БиХ како би их задржали у земљи.

Влада Босне и Херцеговине (Савјет министара) не поштује у потпуности минималне стандарде за елиминацију трговине људима; међутим, ипак су у том правцу забиљежена знатна настојања. Доступни подаци показују повећање напора у провођењу закона на државном нивоу у 2007. години. Током извјештајног периода, казне зазора изречене особама проглашеним кривим за кривично дјело трговине људима су биле ниске, као и раније, или су то пак биле условне осуде.⁷

И републике бивше Југославије, сада самосталне државе Хрватска, Србија и Македонија, имају немали проблем са трговином људима. Ове државе се сусрећу, могло би се рећи, ако не са истим, онда са сличним проблемима као и Босна и Херцеговина.

⁷ www.sarajevo.usembassy.gov

У овом раду биће обрађен проблем трговине људима и виктимизација особа које прођу кроз пакао трговине, прије свега на подручју Босне и Херцеговине, али и сусједних нам, горе поменутих држава у циљу сагледавања важности проблема и његовог глобалног ширења, сузбијања, проблема с којима се свакодневно сусрећу људи који се боре против овог зла и људи коју помажу, нажалост не тако великом броју жртава које су успјеле изићи из зачараног круга трговине људима.